

Drtivý úder v domovech pro seniory

Jak dopadla světová pandemie na sociální služby v Evropě?

Jiří Horecký
prezident Unie zaměstnavatelských svazů ČR

Skupinou lidí označovanou jako nejohroženější v souvislosti s virovým onemocněním covid-19 ve všech zemích světa byli senioři. Ti jsou nejpočetnější cílovou skupinou sociálních služeb – domovů pro seniory, pečovatelských služeb, respitní péče, denní péče a dalších. A právě tyto služby, jejich klienti a zaměstnanci čelili největšímu tlaku, zkoušce, jaké ve své dosavadní existenci nikdy čelit nemuseli.

Zvýšená úmrtí seniorů

Evropský dohledový systém (TESSy) vykazoval zvýšený počet hospitalizovaných starších 50 let s výrazně vyšším podílem lidí nad 65 let věku. Úhrnný počet úmrtí na virové onemocnění covid-19 činil celkem 44 procent lidí ve věkové skupině 65 až 79 let a 46 procent starších 80 let.

Univerzita London School of Economics and Political Science provedla průzkum mortality v domovech pro seniory v celkem deseti zemích (Austrálii, Belgii, Kanadě, Francii, Německu, Maďarsku, Irsku, Izraeli, Itálii, Norsku, Portugalsku, Singapuru, Španělsku a Spojeném království). Ten ukázal, že u věkové skupiny 65+ se podíl úmrtí v domovech pro seniory v souvislosti s koronavirem pohyboval od 19 do 72 procent. V České republice je pak tento podíl ve srovnání s těmito zeměmi „pouze“ 24 procent.

První nepotvrzené případy pozitivního klienta na nemoc covid-19 v domovech pro seniory se v České republice objevily v únoru, první potvrzený případ byl prokázán 18. března. O tři týdny později hlásila nakažené klienty již dvacítka zařízení. Celkový počet nakažených rychle přesáhl 200. Nakonec toto číslo později kulminovalo – objevilo se přes 300 potvrzených případů, přes 40 lidí zemřelo.

Přesto jsme patřili k těm šťastnějším zemím. Francie v květnu reportuje nakažené seniory ve 4367 domovech pro seniory. Německo hlásí 22 071 seniorů nakažených koronavirem v domovech pro seniory a podobných zařízeních. Belgie uvádí, že z celkového počtu 9052 nakažených s fatálním průběhem připadá 51 procent na poskytovatele dlouhodobé péče. Španělsko v květnu hlásí 17 730 případů v celkem 5400 domovech pro seniory, což představuje 66 procent všech fatálních případů.

Zapomněli na nás

Celé období krize se neslo ve znamení nedostatku informací. Chyběly doporučené postupy, inovativní řešení, metody prevence a podobně. Každý poskytovatel zdravotních či sociálních služeb se je snažil získat a jejich nedostatek jen dokládá skutečnost, jak moc jsme byli nepřipraveni. Intenzivně spolu komunikovali profesní asociace, odborné společnosti či jednotliví poskytovatelé nejen v rámci Evropy, ale i celého světa. Asociace European Ageing Network (E.A.N.) i světová asociace Global Ageing Network (G.A.N.) pořádaly pravidelná online setkání se dvěma hlavními cíli. Prvním bylo zjistit skutečný stav situace v ostatních zemích a díky tomu umět

všechny možné chyby, špatná rozhodnutí či omyly, které se odehrály v jednotlivých zemích. Některé zaznívaly pravidelně – nedostatek ochranných pomůcek, hospitalizace všech nakažených a tím zahlcení a kolaps zdravotního systému, podcenění celé situace a podobně. Jedna chyba se však opakovala ve všech zúčastněných zemích, a to bez jakékoli spjitosti. Ve Španělsku, Francii, Rakousku, Švýcarsku, Nizozemí, Portugalsku, ale i v Austrálii, Africe, Americe, Kanadě nebo Slovensku a České republice. „Oni na nás zapomněli – we were left behind!“ Až příliš pozdě si vlády zemí (ústřední či regionální) vzpomněly, že kromě nemocnic a zdravotní péče existuje ještě systém sociálních služeb, který se stará a pečuje právě o tu nejzranitelnější skupinu starších lidí.

Tato situace je zvláštní a signifikantní zároveň. Jak je možné, že se zapomnělo na sociální sektor všude na světě? Má to nějaké společné vysvětlení? Ano, má. Zapomnělo se na něj, protože byl již předtím pro tyto národní vlády, ale například i pro Evropskou komisi „neviditelný“. Jako hlavní „evropské důkazy“ opomenutí tohoto sektoru lze jmenovat tři. Zprvu, Evropská komise, respektive její předsedkyně Ursula von der Leyenová, sice ustanovila takzvaný Coronavirus

Jak je možné, že se zapomnělo na sociální sektor všude na světě? Protože byl již předtím pro tyto národní vlády, ale například i pro Evropskou komisi „neviditelný“.

lépe předvídat vývoj ve své vlastní zemi. A tím druhým, důležitějším, bylo získat informace o možných řešeních, nápadech a přístupech.

Tato setkání však měla ještě jeden klíčový důvod. Zjistit a identifikovat

Response Team, který má mimo jiné řešit dopady pandemie na Evropu, ale komisař Nicolas Schmit, který má na starost sociální otázky, zůstal přede dveřmi. Zadruhé, Evropská komise spustila záchranný investiční fond pro mírnění



následků způsobených koronavirovou krizí (Coronavirus Response Investment Initiative Plus) v objemu až 37 miliard eur, možnost čerpání v oblasti sociálních služeb je však zatím nulová. A zatřetí, ačkoli sociální služby představují v Evropě s pěti procenty všech zaměstnanců (konkrétně přes 11 milionů pracujících) klíčové odvětví, Evropská komise se zdráhá umožnit zřízení výboru pro evropský sociální dialog právě v sociálních službách.

Příležitost ke změně

Každá krize i každé pochybení jsou příležitostmi ke změně, k ponaučení, které povede k větší připravenosti, pokud obdobná situace nastane znovu. Pokud hovoříme o využití příležitosti k pozitivní změně, jistě tím nemyslíme výkřiky

pseudoodborníků prezentujících sebevědomé názory, co se všechno mělo udělat jinak, nebo v médiích trousící návrhy bez hlubší reflexe a zvážení. Jeden takový se objevil i v českém prostředí. Přicházel s úvahou, zda z důvodu, že 25 procent všech úmrtí starších osob v ČR bylo v domovech pro seniory, nevyplývá, že by se tato zařízení měla do budoucna zrušit. Víme, že 90 procent všech úmrtí je u lidí starších 65 let, víme, že průměrný věk v domovech pro seniory v Evropě je okolo 85 let. Společným jmenovatelem je tedy věk a chronická onemocnění, v ohrožení jsou tedy klienti, o které se právě domovy pro seniory starají. Stejnou logikou bychom mohli říci, že vzhledem k tomu, že dvě třetiny lidí umírají v nemocnicích, měli bychom je zrušit a tento „problém“ tak mít vyřešený.

Využitou příležitostí naopak bez diskuse jsou racionální úvahy typu záměru švýcarské odborné asociace CURAVIVA Schweiz udělat s podporou evropské E.A.N. a světové G.A.N. rychlý celosvětový průzkum a na základě jeho výsledků navrhnout konkrétní návrhy na opatření, která povedou k větší připravenosti. Připravenosti na něco, co nikdo v takové rychlosti a razantnosti nečekal a na co se vlastně ani připravit nedalo.

A zdůraznit musíme ještě jeden aspekt příležitosti, kterou po překonání současné krize máme či budeme mít. Je to potenciál našich týmů napříč profesemi. Je zřejmé, že s lidmi, kteří v těch nejtěžších chvílích ochotně hledali řešení a vrhali své síly všude tam, kde to bylo potřebné, lze dosáhnout i odvážných cílů. A za to jim patří dík. ●